

حکمت

نهج البلاغه
خطبه چهل و نهم

سپاس خداوندی را که به همه امور پنهانی داناست، و نشانه‌های آشکار بر وجودش دلالت دارد، و به دیده بینا درنیايد، چشمی که او را ندیده انکارش نمی‌کند، و دل کسی که وجودش را باور کرده به گنه ذاتش نمی‌رسد. در برتری از همه چیز پیشی گرفته و چیزی از او برتر نیست، به هر چیزی نزدیک است و چیزی نزدیک‌تر از او نیست.

■ تماشای اشتراکی

در این مدل از تماشای تلویزیون، مهارت‌هایی در حین تماشا به همراه والدین رشد یا بهبود پیدا می‌کند. به طور مثال مهارت درک و مدیریت احساسات، یا جلوگیری از اثرات مخرب محتوای خشونت‌آمیز و اضطراب‌آور. در تماشای اشتراکی برگ برنده شما، نحوه تعامل با کودک است. ظواهرهای جمعه کودکی خود را به یاد بیاورید؛ حسی که بعد از شنیدن صدای تیتراژ فوتبال‌یست‌ها داشتید و تمام لذت‌ها، ترس‌ها و نگرانی‌ها و مهم‌تر از همه اشتیاق‌تان را در خود پیدا کنید. سعی کنید ذره‌ای از آن اشتیاق را در کنار فرزندتان بروز دهید. همان آتش کوچک، شما را در محل مناسب و امنی قرار می‌دهد، شما وارد کلوپ او شده‌اید. حالا سوال‌های شما از طرف «مامان» یا «بابا» نیست، از طرف کسی است که به اندازه اشتیاق و علاقه برای دیدن انیمیشن یا فیلم دارد. ایجاد محدوده امن در گفت‌وگو نخستین گام است.

به عنوان بزرگسالی که در حوزه امن کودک وارد شده‌اید، پیش از آن‌که نگرانی‌های خود را مطرح کنید در حس و حال کودک جست‌وجو کنید و برای این مسیر ابتدا از خود شروع کنید. ابراز احساسات صادقانه خود درباره ماجرا، شخصیت، تصویر، موسیقی شرایطی را فراهم می‌کند که کودک نیز میل به ابراز داشته‌باشد یا تلاش کند مانند شما احساساتش را یافته و بروز دهد. البته در هیچ کدام از این مراحل اصرار نکنید. اصل آزادی انتخاب را برای کودک در نظر داشته‌باشید. رسیدن به نتیجه برای هر کودک شیب متفاوتی دارد.

گام دوم بررسی داستان است، دریافت کودک از داستان انیمیشن یا فیلم نشان‌دهنده توجه کودک است؛ این‌که به کدام بخش ماجرای مطرح‌شده توجه دارد. هر کدام از این برداشت‌ها می‌تواند به والد سرنخی از درک احساسات و شناخت کودک بدهد. نکته طلایی استفاده از نمایش‌های مورد علاقه کودکان در جهت ایجاد بستری برای گفت‌وگو است. ایجاد این بستر شاید در سنین پیش از نوجوانی سخت نباشد، چون کودکان معمولاً از گفت‌وگو با والدین استقبال می‌کنند. اما ارزش این بسترسازی وقتی مشخص می‌شود که فرزندتان پا به سن نوجوانی بگذارد و مسیر گفت‌وگو با او دشوار شود.

درباره «تماشای مشترک» چه می‌دانید؟

هنر با هم دیدن

والدین همیشه نگران ساعتی هستند که بچه‌ها در مقابل تلویزیون به سر می‌برند. در واقعیت هیچ عدد طلایی برای میزان ساعات مناسب برای تمام خانواده‌ها وجود ندارد. در شرایط فعلی این سوال بهتر است جای خود را به دو سوال «فرزندم چه می‌بیند؟» و «فرزندم چگونه تلویزیون می‌بیند؟» بدهد. در کنار کودک بودن، طرح پرسش، ایجاد مکالمه و درگیر شدن با داستان به همراه کودک از راه‌های پاسخ به این سوالات است. تماشای مشترک یا co-viewing یکی از روش‌های تماشای تلویزیون است که تأثیر مثبت عمیقی روی کودکان دارد. اگرچه کنترل زمان مصرف تلویزیون یکی از اولین قدم‌های مسیر مدیریت رسانه است، اما ممکن است گاهی به سبب شرایطی، این کنترل از دست ما خارج شود یا با صلاح‌دید، بر زمان استاندارد اضافه شود. برای مدیریت شرایط تازه باز هم لازم است به دو سوال بالا پاسخ دهید، اما چطور پاسخ دقیق‌تری پیدا کنید؟

زهره صالحی نیا

کارشناس سواد رسانه

قسمت هشتم

■ چند نکته برای پیشبرد بهتر

تماشای اشتراکی

با استفاده از کلمات و توصیفات توجه کودک را به جزئیات یا بخش‌هایی که به نظر تان مهم است، جلب کنید. مانند تکرار یک کلمه جدید یا بخشی از داستان که قابل تحلیل است. کودک را تشویق کنید درباره ترتیب وقایع فکر کند. فکر کردن به توالی و علت و معلول اتفاقات زمینه رشد تفکر فلسفی را در کودک فعال می‌کند. می‌توانید پس از تماشای نمایش درباره روال ماجرا گفت‌وگو کنید، مثلاً «یادت میاد میاد خرگوش‌ها بعد از خوردن هویج‌ها چه کار کردند؟» یا می‌توانید نمایش را متوقف کنید و بپرسید: «به من بگو الان چه اتفاقی می‌افته؟» بسط دادن دریافت‌های کودک، یعنی تلاش برای تقویت درک کودک. برای رسیدن به نتیجه، سوال‌هایی می‌توانید بپرسید «چه کسی؟ چه زمانی؟ چرا؟ چطور؟ کجا و چگونه؟» اینها در واقع، شش سوال اصلی

است که در سواد رسانه در زمان دریافت هر پیام رسانه‌ای باید پرسیده شود. در مسیر پاسخ‌دادن به این سوال علاوه بر رشد کلامی، تحلیل و دریافت کودک از آنچه دیده هم بهبود پیدا می‌کند و شما می‌توانید در صورت نیاز و فراهم بودن شرایط دیدگاه کودک را به سمت درستی راهنمایی کنید. به کودک دسترسی بدهید. یعنی تلاش کنید بین آنچه کودک می‌بیند و زندگی واقعی او پلی ایجاد کنید. مثلاً بعد از دیدن صحنه عصبانیت شخصیت، از کودک بپرسید «تو یارته آخرین باری که عصبانی شدی چطوری بودی؟ چی شد که عصبانی شدی؟ چرا عصبانی شدی؟ وقتی عصبانی شدی چی کار کردی؟» پرسیدن هر کدام از این سوال‌ها با در نظر گرفتن بستر گفت‌وگو و میزان استقبال کودک شکل می‌گیرد. حواستان باشد در ورطه درس دادن غیرمستقیم نیفتید. تلاش برای دسترسی دادن به کودک در جهت درک بهتر احساسات و انگیزه‌های

خود و دیگران است.

توضیحات کودکان را گسترش دهید. این به معنی تکمیلی اصلاح نیست، در واقع شما اطلاعات یا جزئیات و نظراتی را که کودکان درباره نمایش گفته‌اند، در عباراتی دیگر به آنها بیان می‌کنید، و این جزئیات را به زندگی خودتان ربط می‌دهید. اینها روش‌هایی برای بهبود مهارت مکالمه و تقویت ارتباط شما با کودک‌تان است، مثلاً بگویید «صدای بلند دنیل ببر را ترسانند. من هم صداهای بلند را دوست ندارم. وقتی صداهای بلند می‌شنوی چه حسی داری؟»

■ مراقبت از اشتیاق

به یاد داشته‌باشید، کودکان دوست دارند درباره آنچه دیده‌اند با شما گفت‌وگو کنند، دریافت‌های خود را با شما به اشتراک بگذارند و میزان هیجان و اشتیاق خود را نسبت به شخصیت و داستان و ماجرا بروز دهند، این اشتیاق را جدی بگیرید و به عنوان سرمایه‌ای ارزشمند برای آینده ارتباط با فرزندتان از آن نگهداری و مراقبت کنید، پیش از آن‌که از این اشتیاق برای آموزش و انتقال درس‌هایی که در ذهن دارید استفاده کنید، دریافت‌های کودک را در فضایی شفاف پذیرا باشید؛ احساس و در پس آن، نیازی را که دارد جست‌وجو کنید. در صورت دیدن مشکل یا مسأله‌ای به سرعت دست به کار نشوید. اگر نگران آسیب جدی روحی نیستید، با آرامش و دقت شرایط را بررسی کنید و نظرات و ابرازهای کودک‌تان را بشنوید. حل مسأله لزوماً در حذف یک فیلم یا جایگزینی یک محتوای تصویری نیست، گاهی حل مسأله با گفت‌وگو، فعالیت و اصلاح رابطه امکان‌پذیر است. سعی کنید امکان‌هایی را که در دست دارید، بررسی کنید. برای این مسأله هم نیاز است که مهارت مشاهده خود را به عنوان یک والد پرورش بدهید.

■ ۵ سوال اصلی سواد رسانه:

چه کسی این پیام را ایجاد کرده است؟

از چه تکنیک‌های خلاقانه‌ای برای

جلب توجه من استفاده شده؟

چگونه افراد دیگری این پیام را متفاوت از

من درک می‌کنند؟

چه ارزش‌ها، شیوه زندگی و نکاتی در این

پیام نمایش داده شده یا حذف شده است؟

چرا این پیام ارسال شده؟